

Viggo Hørups grundlovstale

Taler

Viggo Hørup
Medlem af Folketinget

Dato

5. juni 1890

Sted

Skelskør

Dersom De er kommet for at høre Nyt, kan jeg ikke hjælpe Dem. Der er intet Nyt i Kongeriget Danmark. Der er et og andet raaddent i det Kongerige, men det er ikke noget nyt, derom vidste man allerede i Prins Hamlets Dage. Jeg kan kun fortælle det Gamle om igen. Straks efter Forfatningens Kuldkastelse i Foraaret 1885 sagde jeg til mine Vælgere: «Stol ikke paa Forfatningen, for nu er der ingen Forfatning. Stol ikke paa Folketinget, for naar der ingen Forfatning er, saa kan Folketinget ingen Ting. Forlang kun én Ting af Deres Repræsentanter, nemlig det ene, at de ikke gør dette lovligt.» Det er, hvad jeg ved om dansk Politik; de 5 Aar, der er gaaet siden, har ikke lagt noget til eller trukket noget fra. Jeg tror, der er faa, som véd mere, og navnlig kan De stole paa, at Højre hverken ved ud eller ind. Indtil den 21de Januar havde Højre endnu en Tanke; de sagde til hverandre: Se, hvor vi vokser, vent blot, saa bliver vi Flertal, om lidt er vi ved Maalet. Men den Tanke døde med Valget, efter den 21de Januar forlyder der ikke noget i om, at Højre skal være Flertal. Højres sidste Tanke er gaaet i sin Mo'r igen og Partiet er næppe for Tiden svangert med noget Fornuftigt. Dette finder jeg meget stærkt bekræftet ved den Tale, Justitsministeren i Torsdags holdt i Kongens Have. Han udtalte sig med velgørende varme til Fordel for Religionen og for Ægteskabet. Deraf tør man maaske slutte, at der forestaar en Skærpelse af Ministeriets Politik i disse Retninger, saa at Ministeriet endnu stærkere end hidtil vil fremtræde som et rent og ublandet monogamisk-evangelisk Ministerium. Hvilke Forandringer i Ministeriets S sammensætning der mulig vil følge af en saadan Skærpelse, derom kan man kun gøre sig Gisninger. Men det vedrører, som Ministeren ogsaa træffende sagde, nærmest Idealerne, om de mindre ideale og mere praktiske Sider af Ministeriets Politik faar man desværre ingen Vejledning ved at følge Justitsministeren gennem Religionens og Ægteskabets Mysterier.

Maaske vil Hr. Nellesmann faa mere praktisk Fornøjelse af en anden Tanke, han fremsatte. Han advarede sine Tilhørere mod Kødets Evangelium. De burde ikke

sætte Livets Maal i den størst mulige Nydelse for hver enkelt. Hvis det lykkes Ministeren at trænge igennem i sit Parti med denne Betragtning, vil Højre undergaa en stor og heldbringende Forandring til det Bedre. Hidtil ansaa man nemlig ikke i Højre et passende Maal af Livsnydelse for uforeneligt med sand Højrepolitik. Næppe engang i Ministrenes egne Husholdninger har Kød været saa absolut udelukket, som Hr. Nellesmann nu mener, at det bør være. Jeg tænker ikke paa de tarvelige 12,000 Kr., der udgør Ministrenes Aarpenge her i Landet. De Medlemmer, der har siddet i Ministeriet fra Begyndelsen, har kostet Landet et par hundrede Tusind Kroner hver enkelt. Det er ikke meget, men der er dog maaske dem, der vil mene, at det omtrent er, hvad de er værd i rede Penge, naar man dertil føjer de Akcidenser og Naturalier, som altid følger med Magtens og Regeringens Ihændehavelse. I Hof- og Statskalenderen vil De ved Højres fineste Navne hyppigt finde Goder, der henhører under det timelige Velfærd. Selv ved Hr. Nellesmanns Navn – saa bitter en Fjende han er af Kød – vil De mulig træffe et og andet Ben, som ikke er helt afpillet. Højremænd er ikke Vegetarianere, de lever ikke af Grøntsager alene; naar De kigger i Højres Gryde, finder De nok ved siden af Vidsken ogsaa en Bid Kød eller en Høne. Og naar De læser i Aviserne, træffer De Dag ud og Dag ind Højrenavne, som ikke alle er af de fineste, men som alle er lodtagne i Statens offentlige Velsignelser, i Nydelser, som ikke udelukkende henhører under det Haab om et Liv efter dette, hvortil Justitsministeren henviser sine Tilhørere som Højres sidste Chance. Som Venstremænd kan vi ikke have noget imod, at Højre ret snart faar Lejlighed til at prøve denne Chance, og vi vil da ønske dem, at den maa vise sig gunstig. Hvis Forfatningstilstanden hinsides skulde i nogen Grad bero paa den Nøjagtighed, hvormed det paa denne Side var lykkedes at holde sig Forfatningen efterrettelig, er Udsigterne maaske ikke saa smilende, som Justitsministeren haaber, men vi vilde alle beklage, om han skulde træffe sine Partifæller paa et Sted, hvor han hverken har tænkt eller ventet at træffe dem.

Alt dette er smuk og opbyggelig Tale, og det er ogsaa korrekt, at denne Tale henvendes til Højre i Kongens Have. Talen for Alteret og Arnen – eller som en realistisk Digter sikkert vilde sige: Talen for Truget – den er altid mest til Opbyggelse for dem, der i Øjeblikket har ikke blot Næsen, men alle fire Ben oppe i det. Vi Venstremænd har ikke samme Trang til denne Opbyggelse. Ti vel vilde det være smagløst at tale højt om de personlige Ulæmpen, som Arbejdet for vore Anskuelse fører med sig; men at Venstrepolitik ikke saa ublandet henhører til den størst mulige jordiske Livsnydelse for hver enkelt, som Højrepolitiken gør, det vil dog maaske veje saa meget i al Fald hinsides, at vi der tør haabe at have vore provisoriske Landsmand noget mere paa Afstand.

Denne Justitsministerens Programtale paa Ministeriets Vegne og ved en søgt og højtidelig Lejlighed bestyrker mig som sagt i, at Ministeriet ikke endnu har afsluttet sine politiske Overvejelser for den nærmeste Fremtid og fattet nogen endelig Plan om den umiddelbart forestaaende praktiske Politik. Man hører intet om, hvordan det skal gaa med Provisorierne, hvad det bliver til med Forfatningen, naar vi skal have en Finanslov, og naar vi kan vente at blive af med Fæstningerne. Paa disse Hovedpunkter kan vi derfor roligt gaa ud fra, at det bliver ved det Gamle, og vi tager ikke Fejl, naar vi bliver staaende ved den Opfattelse af dansk Politik, som jeg i 1885 enedes med mine Vælgere om.

At der ingen Forfatning er, vil ikke blot sige, at der i den danske Forfatning er noget i Stykker, som er særligt og ejendommeligt for denne Forfatning, hvilket vel kunde tænkes, uden at man derfor kunde nægte, at der dog var en Forfatning tilbage i almindelig evropæisk Forstand. Dersom det alene var Grundlovens § 49, der var omstødt, vilde det vel være et stort Brud paa vor Forfatning, at Skatter opkrævedes og lovhjemlede Udgifter afholdtes uden Finanslov, men man vilde ikke kunne sige, at der ingen Forfatning var i Danmark. Den Hovedgrundsætning for al Forfatning, at Regeringen i Lovgivnings- og Bevillingssager er afhængig af Rigsdagen og ingen ny Foranstaltning kan træffe, ingen ny Udgifter afholde uden Samtykke af alle Faktorer, den kunde endnu staa ved Magt, og saalænge den staaer ved Magt, er der en Forfatning. Men det er netop denne Grundsætning, Regeringen har kuldkastet; ved at gøre sig uafhængig af Rigsdagen, ved at sætte sit eget Skøn istedetfor Rigsdagens Beslutning og med Forkærlighed udføre det, som i Rigsdagen under den stærkeste Modstand er forkastet, har Regeringen ophavet ethvert Begreb om en Forfatning. Der er ingen Regel længer og ingen Grænse for Regeringens Handlemaade, og det vil sige, at der ingen Forfatning er. Højre trøstede sig med, at der ialfald var Landstinget tilbage. Men efterat Landstinget i dette Foraar ved en stor Resolution har taget sig selv af Dage og overladt det Hele til Ministeriet, er ogsaa denne tarvelige Trøst faldet bort. I en anden Henseende var det en nyttig Gerning, at Landstinget tog sig over at gøre saadan en Resolution. Dermed faldt al Snak om, at Finansloven kom for sent over i Landstinget, til Jorden. Efterat Landstinget har resolveret, at det hverken vil forhandle om eller vedtage Finansloven, men blot yderligere gøre den umulig ved at sætte Middelgrundsfortet op paa den, kan intet Menneske sige, hvilken fornuftig eller tænkelig Nytte der skulde komme ud af, at Landstinget havde haft Finansloven liggende nogle Dage længere eller kortere. Og da Middelgrundsresolutionen

gælder for tre Aar, vil jeg tilføje, at det for disse tre Aar er den ligegyldigste Sag af Verden, om Landstinget faar Finansloven for eller efter den 1ste April, eller det slet ikke faar den. At Finansloven sendes til Landstinget er et Spørgsmaal til dette Ting, om det vil forhandle og vedtage den. Men naar Landstinget har resolveret for tre Aar, at det hverken kan eller vil, saa er der i disse tre Aar ikke meget at spørge om.

Min anden Sætning er den, at naar der ingen Forfatning er, saa kan Folketinget ingen Ting. Ingen Politik, ingen Taktik er mulig, naar det, Folketinget fremmer, forkastes, og det Folketinget forkaster, sættes i Værk, ingen Politik er mulig, ingen anden Politik end Forhandlingspolitiken, som netop ingen Politik er, eller som er, hvis De vil, Politiken paa bedste Beskub. Det er meningsløst at opfordre Folketinget til at bygge Landet fra nyt med demokratiske Reformer. Var det smalt med demokratiske Reformer, da vi havde en Forfatning, saa bliver det smallere nu, da vi ingen har. Men det er og saa meningsløst at bilde sig selv og Andre ind, at Folketinget, naar det manøvrerede noget fiffigere, naar det talte noget taprere, sagtens kunde skaffe finere Frugter af Forfatningens visne Træ. Der er ingen parlamentarisk Manøvre, ingen parlamentarisk Snedighed, der sætter en Forfatning paa Benene, naar den først er faldet; der skal andet og mere til. Den, der bilder sig ind at eje et saadant Universalmiddel, skuffer kun sig selv og dem, der tror ham. Den megen Tale om Arbejde og atter Arbejde i Folketinget fører intet Sted hen. At arbejde paa Venstres Sager er spildt Ulejlighed, de bliver liggende i Landstinget. Og at arbejde paa Ministeriets Sager er en tvivlsom Fornøjelse, tvivlsom, fordi det saare let kommer ud paa det samme som at arbejde i Ministeriets Tjeneste. Det er kun paa underordnede og neutrale Felter, der ligger fjærnt fra Politikens Alfarveje, at Folketinget kan vente at sætte et og andet igennem. Om Forhandlingspolitiken gælder Wessels Gravskrift: den syntes født til Bagateller, og noget stort den blev ej heller. Det er Skuffelse at tro, at noget som en almindelig Retsreform skulde falde ned fra denne forfatningsløse Himmel. Og selv om det var muligt, spørger jeg, om det var forsvarligt at kaste slige ny Institutioner ind i det Partihad, i den Retsform og Demoralisation, der er disse Tiders Særeje, at betro dette Ministerium at føre saa store Ting ud i Livet. Dersom De har en raadden og stinkende Sump, hvor Fiskene flyder dede oven paa Vandet, skal De ikke tro, at De faar god Fangst, fordi De sætter friske Fisk i den Dam. Dagen efter vil de lugte ligesom de andre. Nej, skyl Sumpen ud først, saa at noget levende kan trives deri. Rejs først Retten igen her i Landet og Ærbødigheden derfor, saa kommer nok Organerne, der skal pleje Retten. Eller hvorledes tror De at forlige Højre og Venstre om en

Toldreform? Naar Venstre vil Krigsskattens Ophævelse og Højre vil en ny Krigsskat paa Brændevin og Øl? Naar Venstre vil Toldprivilegiernes, Beskyttelsestoldens Afskaffelse eller Indskrænkning og Højre vil ny Privilegier, større Beskyttelse for sine Fabrikanter mod det store Publikum?

Naar vort Rigsdagswirtschafft er den ynkeligste Komædie, det gudsjammerligste Humbug, der nogensinde er set i et civiliseret Land, staar der tilbage at sige, hvorfor vi er der, hvad vi har med det at gøre. Jeg siger: vi sidder der for at hindre, at dette bliver lovligt, fordi, hvis vi ikke sad der, vilde der komme Andre og sætte sig der for at gøre det lovligt og føje Rettens Forsmædelse til Magtens. Og derfor skal ogsaa De arbejde paa at holde Modstanden vaagen og Saaret aabent og satte stadig flere Grundlovsvenner i Provisoristernes Sted. Men ikke derfor alene. Politiken er andet og mere end det Stræv for Kød og Livsnydelse og Andel i Statskassen, som den er for Højre. Den er ogsaa en Kamp om Meninger og Menneskehjærter, ligesom Religionen er det eller de sædelige Grundsætninger eller al aandelig Iver og Bestræbelse. Dersom vi var en Menighed og ikke et Parti, vilde Ingen være i Tvivl om, hvorfor vi stræbte at vinde Tilhængere for vor Tro, Udbredelse og Indflydelse blandt vore Medmennesker, alle vilde forstaa den Magt, der ligger i Begejstringen for den rette Lære, og som er en Virkelighed, selv om denne Læres Præster ikke faar Ansættelse i Statskirken, ligesom Venstrepolitiken er en Virkelighed, selv om dens Ordførere ikke sidder i Statsraadet. Det gælder om at gøre dette Land til et Venstreland ogsaa under et Højreministerium, ikke blot fordi Ministeriet tilsidst bliver, som Landet er, men ogsaa fordi et Folk af frihedskære og selvstændige Mænd i og for sig er en Værdi og en Lykke for hver enkelt i dette Folk. Justitsministeren sagde i Kongens Have, at vi i Oppositionen betragter Folket som en forskelsløs Masse. Han gør os Uret. Han tager Fejl af Højre og Venstre. Det er Højre, der betragter Folket som Masse, vi i Venstre véd ret vel, at der er Forskel paa Folk. Og navnlig er der én Forskel, som er dybt indprentet i vort Sind. Det er Forskellen mellem ærlige Folk og Folk, der ikke er ærlige. Den Forskel gælder ogsaa i Politik. Ved en Grundlovsfest i Danmark er det denne Forskel, der bør løftes op over alt andet. Den bør skrives i dette Folks Hjærter. Og ikke i Hjærterne alene. Den burde skrives paa alle de Gadehjørner, Grundlovsprocessionerne drager forbi, den burde skrives paa Partiernes Faner og paa deres Talerstole, baade paa dem, hvorfra der lyder et ærligt Ord for Grundlov og Frihed og Fremskridt, og paa dem, hvor man siger Grundlov og mener Statskup, hvor man siger Frihed og mener Absolutisme, hvor man siger Fremskridt og mener Reaktion. Om denne Forskel har vort Modersmaal to

danskfødte Ord, som vi vil haabe man faa Magt og Gyldighed ogsaa paa deres Fødested. Det ene er dette, at Fals slaar sin egen Herre paa Hals. Dette retsindige Ord skænker vi dem, der siger det Rigtige og mener det Gale. Det andet er, at Ærlighed varer længst. Det er dette Ord, vi vil sige til hverandre i denne Forsamling, i dette trøsterige Ord vil vi finde Lyst og Vilje ikke blot til at bie paa Retten, men ogsaa til at vandre Retten imøde. Lad os da raabe et Leve for, at der atter maa blive ærlige Tider i Danmark!

Kilde

Nielsen, Vilhelm, Edvard Brandes og Peter Nansen (1904): V. Hørup i skrift og tale. Udvalgte artikler og taler, Bind I-III. København: Gyldendal.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Grundlovstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/viggo-hoerups-grundlovstale-1890>